

Welke actie heeft wél effect?

Theodor Holman

Pardon? Dus voor jou hoeft Rutte niet weg?”
 “Dat heeft geen zin. Dan krijgen we Edith Schippers of een andere VVD'er als president.”

“Dan moeten er nieuwe verkiezingen komen!”

“En als Rutte en de VVD dan weer winnen?”

“Dan... Dan... Dat is toch te treurig voor de mensen in Groningen die maar niet worden geholpen?”

“Ja... Maar dat is de democratie. Een democratie is altijd hulpbehoevend. Het is iemand in een rolstoel zonder wielen die zichzelf moet voortduwen.”

“Daar hebben die mensen in Groningen ook niets aan. Ik blijf vinden dat Rutte weg moet.”

“Dat lost dus niets op. We leven in een tijdperk waarin geen oplossingen meteen voorhanden zijn. De toeslagenaffaire idem dito. Het milieu, idem dito. Die problemen vallen niet ook te lossen met andere politici. Zelfs internationaal zijn er geen oplossingen. Hoe moet de oorlog in Oekraïne eindigen? Wat is winnen voor Oekraïne? Wat is het maximum aan land dat Zelenski wil afstaan? Waarom zou hij dat moeten? Iedereen wil vrede, maar de roep om vrede zou nu het uitroepen van een onrechtvaardige overwinning van de Russen zijn. Vrede nu, is het amputeren van Oekraïne.”

“Maar die politici, nationaal en internationaal, zijn verantwoordelijk! De tijd van genuanceerdheid is voorbij. Jij moet ook scherp schrijven tegen die machthebbers.”

“Niemand is zo op schrift en op de sociale media beledigd, ook door mij, als Mark Rutte of als Sigrid Kaag. Alle goede en slechte argumenten tegen hen zijn gewisseld. En wat is daarvan het effect? Nul. Althans, de tegenstanders zijn meer tegen, de voorstanders meer voor. Dat onze keiharde woorden geen effect sorteren bewijst trouwens dat je totaal niet bevreesd hoeft te zijn voor de totale vrijheid van meningsuiting.”

“Dat Kaag constant met een heks wordt vergeleken, is walgelijk, seksistisch, mysogynie. Dat verhardt de samenleving en is gevaarlijk voor haar, zoals je hebt gemerkt.”

“Wie haar bedreigde is gearresteerd en heeft straf gekregen. Zijn actie had geen effect. Welk protest heeft wel effect gehad? Het boerenprotest? Het protest van de Groningers? De protesten tegen de kindertoeslagaffaire? Het

Democratie is iemand in een rolstoel zonder wielen die zichzelf moet voortduwen

lijmgeplak van de mensen die bezorgd zijn over het milieu? Democratische verkiezingen hebben zin, demonstraties zijn broodkrumels voor de armen. Het is net iets beter dan bidden.”

“Ik vind het smerig zoals Kaag wordt bedreigd.”

“Net zo smerig als Wilders, of Rutte, of prinses Amalia die worden bedreigd.”

“Ik mis elke maatschappelijke betrokkenheid bij jou.”

“Dus als je je gedraagt en elke dag schrijft, mis je maatschappelijke betrokkenheid?”

t.holman@parool.nl

Gaswinning De schade is groot, genoegdoening gaat geld kosten

De Groningers

In Den Haag legt de provincie Groningen vandaag een fors eisenpakket op tafel. Nu officieel is vastgesteld dat de provincie tekort is gedaan, wil Groningen genoegdoening van de overheid.

Sander van Mersbergen
AMSTERDAM

Gesterkt door de snoeiharde conclusies van de enquêtecommissie slijpt het noorden de mensen. Groningen komt met concrete voorstellen om het proces van schade en herstel aan woningen te verbeteren. Ook legt de provincie wensen op tafel voor forse investeringen in bijvoorbeeld onderwijs, de energietransitie en infrastructuur.

De provincie voelt zich tot nu toe zwaar tekortgedaan bij de verdeling van rijks gelden. Ook het Nationaal Programma Groningen, waarvoor het Rijk ruim een miljard euro beschikbaar stelde, is volgens de noorderlingen bij lange na niet toereikend voor een vruchtbare toekomst. Dat geluid zullen commissaris van de Koning René Paas en de Groningse burgemeester Koen Schuiling vandaag ook in Den Haag vertolken.

De parlementaire enquêtecommissie stelde vrijdag vast dat meerdere kabinetten in een innige verstregeling met oliebedrijven wegkeken van de problemen van de Groningers. Geld ging lange tijd boven veiligheid. Nederland heeft daarom een ereschuld aan Groningen, en die moet ingelost worden, stelde commissievoorzitter Tom van der Lee.

Wat betekent dat in de praktijk? Wat moet er vergoed worden, wat kost het en wie gaat dat

Wat betekent de ereschuld in de praktijk? Wat kost het en wie gaat het betalen?

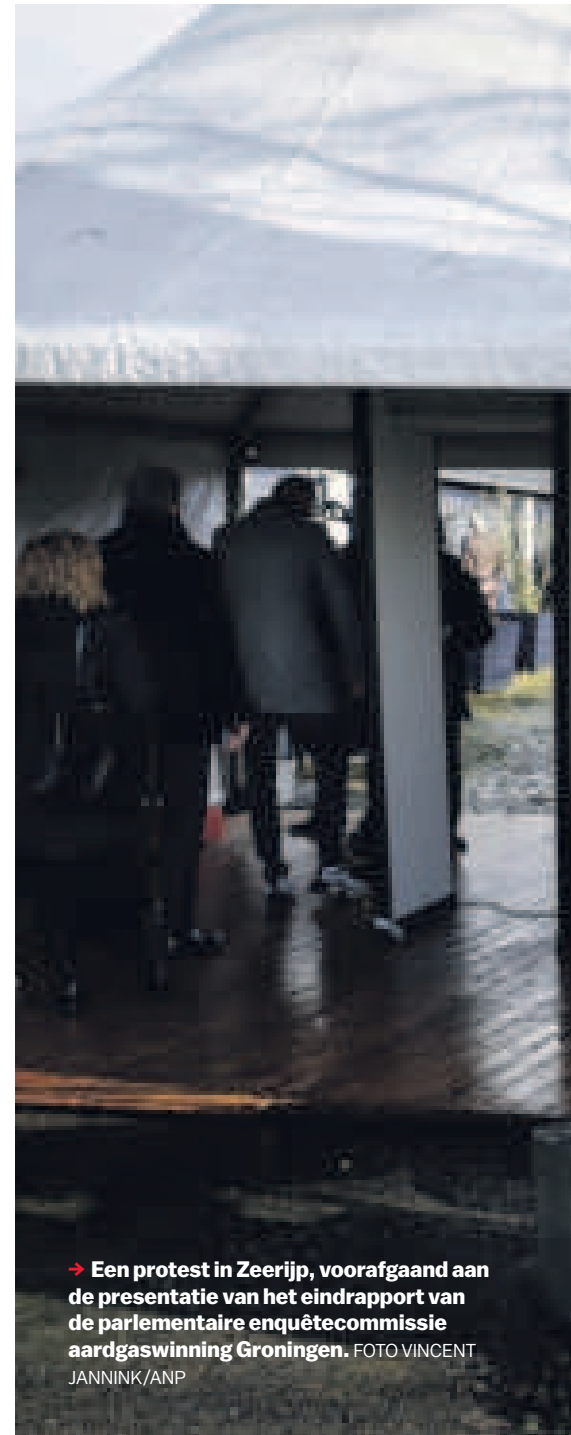
betalen? Experts waarschuwen vast: als je echt vindt dat je een ereschuld moet inlossen, zeggen ze, schrijf je eigenlijk een blanco cheque uit.

HET GEZIN

Stel je een gezin voor, zegt hoogleraar sociale psychologie Tom Postmes, tevens directeur van Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen. Rond 2012 kochten ze een woning in een Noordoost-Gronings dorpje. Ze stellen zich hier hun leven voor, willen het huis opknappen en verduurzamen, carrière maken, hun kinderen een gelukkige jeugd bezorgen.

Bij de zware aardbeving in Huizinge loopt hun woning schade op. Geen eenvoudige scheur in de muur, maar een complexe schade, zoals dat heet. Ze verzanden in een geschil met de instanties. In hun huis voelen ze zich onveilig. De kinderen slapen daarom beneden, in de ouderlijke slaapkamer. Zelf liggen ze op de overloop. Maar ook dat voelt niet vertrouwd. Ze eindigen in een caravan op het erf.

Dit is geen fictief gezin. “Ik weet waar ze wonen,” zegt Postmes. “En het zijn er veel meer, ik gok vijf- of zesduizend. De eenvoudige geval-

→ Een protest in Zeerijp, voorafgaand aan de presentatie van het eindrapport van de parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen. FOTO VINCENT JANNINK/ANP

len, met schades tot 10.000 euro, worden over het algemeen wel opgelost. Maar als het ingewikkelder wordt, dan duurt het lang, wordt het taai, bestaat de kans dat het procederen wordt. Dat zijn de gezinnen die compleet vastlopen.”

De reden van die ellende is dat het systeem tot nu toe niet kan omgaan met complexe gevallen. “De partijen die moeten betalen zijn bang voor precedentwerking. Ze willen het probleem zo klein mogelijk houden. Want als ze bij de ene woning een nieuwe fundering betalen, waarom dan bij de andere niet? In de kern gaat het altijd om geld. Daarom kan de bewoner niet centraal staan, tot op de dag van vandaag.”

Fundering

Dat brengt ons bij het begrip ereschuld. Postmes: “Als je zegt dat je een ereschuld hebt, heb je het op moreel gebied laten afweten. Dan zit er maar één ding op: het goedmaken en de problemen van mensen oplossen. Doen wat nodig is, dus. Vanuit humaan oogpunt moeten dan niet de regeltjes, maar moet hun situatie leidend zijn. Je kunt van tevoren niet becijferen wat dat gaat kosten. Een blanco cheque uitschrijven, dát is wat een ereschuld inlossen betekent.”

En dan gaat het niet alleen om bouwkosten, maar ook om andersoortige schade, vindt de hoogleraar. Neem dat gezin van net. “Als je ze tien jaar eerder had geholpen, was een ton voor een nieuwe fundering genoeg geweest. Nu zit één ouder met een burn-out thuis, hun carrières zijn in de knop gebroken. De kinderen hebben een volstrekt rare jeugd gehad. Hoe ga je dat al-

slijpen de messen

lemaal compenseren? Dat kost meer dan een ton, veel meer.”

DE REGIO

Niet alleen gezinnen hebben volgens de enquêtecommissie recht op genoegdoening, ook de provincie als geheel. Het leef- en vestigingsklimaat in Groningen is namelijk geraakt door de aardbevingen, en daarmee de regionale economie. Hoe groot die schade is, valt moeilijk te becijferen. Volgens het Kennisplatform is er behalve naar huizenprijzen – die hebben ‘een extra knal’ gekregen – amper onderzoek gedaan.

Sierdjan Koster, economisch geograaf aan de Rijksuniversiteit Groningen, zegt dat het heel moeilijk is een bedrag te plakken op de economische schade. “Je weet immers niet hoe het zonder aardbevingen zou zijn. Ik denk dat imago schade de grootste factor is. Ondernemers van buiten komen niet snel naar de regio. Bovendien is er zelfvertrouwen weggehaald bij mensen. Ga je investeren als de toekomst zo onzeker is? Ook schadeprocedures kosten heel veel energie, die eigenlijk in de onderneming moet.”

Los van directe schade moet ook een onderliggend probleem aangepakt worden, vindt de commissie. Groningen moet een sterkere positie krijgen ten opzichte van andere regio's. Er moet meer geld, aandacht en menskracht naar de provincie. René Paas, commissaris van de Koning, kan daar alleen maar mee instemmen. “Vaak moeten we hier vooral vechten om dingen niet kwijt te raken.”

Als voorbeeld noemt hij een grote pot infrastructuurgeld die het Rijk onlangs verdeelde.

‘Nu zit één ouder met een burn-out thuis, hun carrières zijn in de knop gebroken’

“Van de 7,5 miljard euro ging 1 procent naar het noorden, terwijl 10 procent van de Nederlanders hier woont. Je legt het altijd af tegen de Randstad, vaak om heel twijfelachtige redenen.”

Niet dat er helemaal geen geld naar Groningen gaat. Voor het Nationaal Programma Groningen (NPG) maakte het Rijk ruim 1 miljard euro vrij. “Een grote zak geld,” zegt Sierdjan Koster. “Maar het valt echt in het niet bij het geld dat naar de Randstad gaat.” Ook volgens het Sociaal Handvest, vorig jaar ondertekend door het kabinet en tal van Groningse organisaties, is het maar zeer de vraag of het NPG echt verschil gaat maken.

Met andere woorden: er moet geld bij, en veel, als het aan de Groningers ligt. Vandaag presenteert de regio in Den Haag een pakket van maatregelen en investeringen die nodig zijn voor ‘de vereiste genoegdoening’. Denk aan treinverbindingen, kenniscampussen en woningbouw.

DE REKENING

In het rapport van de enquêtecommissie ontbreekt één cruciale paragraaf. Waar komt het geld voor de ereschuld vandaan, om hoeveel gaat het en wie betaalt? Wat die laatste vraag be-

treft: als het aan de commissie ligt, betalen zowel de rijksoverheid als oliebedrijven Shell en ExxonMobil, verenigd in de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM). De oliebedrijven hebben volgens het rapport een morele verplichting om veel meer te doen.

Steekproef

De vraag is of de bedrijven dat ook zo zien. Dat de operatie tot nu toe zo moeizaam verloopt, komt grotendeels omdat de NAM zo min mogelijk wil betalen. Eerst deed het de afhandeling van de schade zelf, maar de manier waarop leidde tot woede. Nu doet de overheid het, en krijgt de NAM alleen de rekening. Die pikt dat niet zomaar en heeft er een juridisch geschil van gemaakt. De NAM meent dat er te veel in rekening gebracht wordt. Ook zouden veel huizen onterecht op de nominatie staan voor versterking.

Postmes: “Van die bedrijven is geen heil te verwachten. Het geld zal van het ministerie van Financiën moeten komen. Er is nu ruim 8 miljard euro vrijgemaakt voor schade en versterking. Ik denk dat het minstens het dubbele wordt.”

Economisch geograaf Koster ziet het zonniger in. “Vertrouwen is het sleutelwoord. Selecteer een aantal aannemers die de klus uitvoeren, en maak goede afspraken. Controleer niet elke schade tot drie cijfers achter de komma, maar doe af en toe een steekproef. Dan ben je veel minder geld dan nu kwijt aan procedures, en kom je misschien wel lager uit dan die 8 miljard. Voor betrokkenen is het bovendien veel fijner. We onderschatten nog weleens wat vertrouwen doet met een mens, en met de economie.”

VAKANTIES

Recordaantal boekingen naar buitenland

Nederlanders hebben in januari in groten getale een vakantie geboekt naar het buitenland. Reisbranchevereniging ANVR meldt dat meer dan 3 miljoen Nederlanders een vakantie over de grens boekten en spreekt van een record. Het aantal boekingen via een bij de ANVR aangesloten reisbureau steeg met 50 procent vergeleken met vorig jaar, toen coronamaatregelen reizen nog beperkten. Maar ook vergeleken met 2019, het laatste jaar voor de pandemie, steeg het aantal boekingen, met 13 procent, meldt de ANVR op basis van onderzoek onder meer dan 40.000 consumenten. (ANP)

BOEKEN

Raciale termen verwijderd uit James Bond

Passages die als racistisch worden beschouwd, worden in de nieuwe uitgaven van de James Bondboeken aangepast of verwijderd. Zo wordt het n-woord vervangen door ‘zwarte persoon’. Uitgever Ian Fleming Publications Ltd, die de rechten bezit, heeft de originele teksten laten beoordelen door een groep proeflezers. Naar aanleiding daarvan zijn nieuwe versies tot stand gekomen. Alle boeken worden in april opnieuw uitgegeven ter gelegenheid van de zeventigste ‘verjaardag’ van *Casino Royale*, het eerste boek in de serie. (ANP)

MEISJESSCHOOL

Honderden leerlingen vergiftigd in Iran

In de heilige Iraanse stad Qom zijn de afgelopen maanden honderden leerlingen vergiftigd met de bedoeling meisjesscholen te dwingen de deuren te sluiten. Dat heeft de gezondheidsdienst gisteren bekendgemaakt. In lokale media verschenen sinds november berichten over vergiftigingsgevallen via de luchtwegen op scholen in Qom. Honderden meisjes van een jaar of tien werden daarvan het slachtoffer. Een aantal van hen kwam korte tijd in een ziekenhuis terecht. Nu blijkt dat er sprake was van kwade opzet. Er zijn nog geen verdachten aangehouden. (ANP)

CIA-BAAS WAARSCHUWT

‘China wil wapens sturen naar Rusland’

De Amerikaanse inlichtingendienst CIA weet zeker dat China overweegt om wapens aan Rusland te leveren. Een definitieve beslissing is nog niet genomen, zei CIA-directeur Bill Burns tegen *CBS News*. Door die informatie bekend te maken wil de Amerikaanse regering de Chinese beslissing beïnvloeden. “Het zou een hele riskante en onverstane gok zijn,” zei Burns over de mogelijke wapenleveranties. China noemt de Amerikaanse suggestie onwaar. Het land heeft geprobeerd zich neutraal op te stellen in de oorlog tussen Oekraïne en Rusland. (ANP)